

ДЕСЕТИ ФОРУМ „БЪЛГАРСКА ГРАМАТИКА“

ФЕНОМЕНЪТ УСТНА РЕЧ

СВЕТЛА КОЕВА

ИНСТИТУТ ЗА БЪЛГАРСКИ ЕЗИК „ПРОФ. ЛЮБОМИР АНДРЕЙЧИН“

ПРИ БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

svetla@dcl.bas.bg

На 20 и 21 октомври 2023 г. в София се състоя Десетият форум „Българска граматика“ на тема „Феноменът *устна реч*“. Форумът бе организиран от Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките и Катедрата по български език на Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“ и бе посветен на един от най-големите български езиковеди на нашето съвремие – чл.-кор. проф. д-р Тодор Бояджиев.

Приветствия към Десетия форум „Българска граматика“ поднесоха доц. д.ф.н. Константин Куцаров (Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“), проф. д-р Мария Илиева (Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“), доц. д-р Красимира Александрова (Национална библиотека „Св. св. Кирил и Методий“), проф. д-р Гергана Дачева (Софийски университет „Св. Климент Охридски“), проф. д.ф.н. Магдалена Панайотова (Югозападен университет „Неофит Рилски“), проф. д-р Димитър Попов (Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“) и проф. д-р Лучия Антонова-Василева (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките).

Темата предполага разглеждане на широк кръг от теоретични и научноприложни проблеми, свързани с фонетиката (науката за различните аспекти на човешката реч – артикулационен, акустичен, функционален и перцептивен), правоговора и свързаните с него правописни проблеми; системите за транскрипция на речта; прозодията (ударение и интонация на речта); лексикалните и граматичните особености на разговорната и детската реч; лексикалните и граматичните особености на диалектната реч; стилистиката (култура на речта и речеви жанрове); корпусната лингвистика (създаване на колекции с устна реч); комуникацията (моделите и средства на общуването в различни речеви ситуации, включително в интернет); речезна-

нието в обучението, медиите и криминалистиката (речевото профилиране); речевите аномалии и логопедията.

Основните въпроси на дискусиата бяха съсредоточени около следната проблематика (но не се ограничават до нея):

- Основни тенденции в развитието на българската разговорна и книжовна реч и изследване на взаимодействието между разговорната и книжовната реч;

- Особенности на устната комуникация и нейното значение в обучението, ежедневно общуване и професионалната реализация;

- Характеристика на речта в медиите и на разговорната реч в интернет и влиянието им върху развитието на разговорната и книжовната реч.

Целта е не (само) да се дадат окончателни отговори, а да се обменят мнения, да се изкажат предположения и продължавайки традицията от предходните срещи, да се създаде среда за непосредствен разговор по проблемите на устната реч.

Приложението на сп. „Български език“ за 2024 г. включва текстовете на 32 от докладите, изнесени по време на форума.

Работата през първия ден на форума беше организирана в три секции. Бяха изнесени четири пленарни доклада: „Реч и речезнание – предмет и опит за описание на науката“ от Димитър Попов (Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“), „Вариативност при реализацията на българска интонация“ от Бистра Андреева (Университет на Саарланд) и Снежина Димитрова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“), от Милен Томов (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българска академия на науките) и „Данни за редуцията на гласните в българския език от българските териториални диалекти“ от Лучия Антонова-Василева (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българска академия на науките).

Втората и третата сесия включваха по шест доклада. В тях участваха Красимира Алексова, Деница Димитрова и Ласка Ласкова, Биляна Радева-Гезенчова, Красимира Петрова, Юлияна Стоянова, Владимир Найденов, Георги Жечев (Софийски университет „Св. Климент Охридски“), Митко Събев и Бистра Андреева (Университет на Саарланд), Жанета Андреева (Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“), Ирина Седакова (Институт по славянознание при Руската академия на науките), Биляна Мартиновски (Лундски университет, Швеция), Катя Исса (Университет по архитектура, строителството и геодезия).

През втория ден също имаше пленарни доклади: на Евелина Григорова (Josephinum KJF, Германия) на тема „За някои разстройства на детската реч: ранен детски аутизъм, вербална диспраксия на развитието, фетален алкохол-лен синдром“, и на Силвана Пунишич, Славица Максимович и Ивана Стан-

кович (Институт за развитие на жизнените дейности и Институт за експериментална фонетика и речева патология, Белград, Сърбия) на тема „Перцептивно възприятие на дължината при сръбските африкати и фрикативи“. В сутрешната сесия взеха участие Мария Воейкова (Институт за лингвистични изследвания, Руска академия на науките), Велка Попова (Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“), Йовка Тишева и Марина Джонова (Софийски университет „Св. Климент Охридски“), Верка Сашева (Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“), Радослав Цонев (Югозападен университет „Неофит Рилски“). В следващите две секции участваха Мариета Цветкова (Нов български университет), Татяна Александрова, Илияна Гаравалова, Симеон Стефанов (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Силвия Коева (Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“), Красилина Колева-Костова и Христиана Кръстева (Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“), Стефка Александрова (Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“).

Десетият форум „Българска граматика“ беше посветен на чл.-кор. проф. Тодор Апостолов Бояджиев и в рамките на последната секция Владимир Жобов (Софийски университет „Св. Климент Охридски“), Димитър Попов (Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“), Анна Чолева-Димитрова и Васил Райнов (Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“, Българска академия на науките) отдадоха почит на големия български езиковед, като припомниха биографични данни от неговия житейски път, отбелязаха приносите и трудовете му и споделиха лични спомени и впечатления.

По-нататък предлагаме кратка хронология на проведените досега форуми „Българска граматика“.

Първи форум „Значение и структура на езика: начини на представяне“. Организатор е Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, 27 ноември 2014 г.

Втори форум „Грамматика и прагматика“. Организатори са: Великотърновският университет „Св. св. Кирил и Методий“ и Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, 19 ноември 2015 г.

Трети форум „Функционалната граматика – постижения и перспективи“. Организатори са: Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ и Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, 20 октомври 2016 г.

Четвърти форум „Интердисциплинарността в изследванията на българския език“. Организатори са: Софийският университет „Св. Климент Охридски“ и Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, 26 октомври 2017 г.

Пети форум „Динамика на синтактичните идеи на границата на две столетия“. Организатори са: Шуменският университет „Епископ Константин Преславски“ и Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, 18 октомври 2018 г.

Шести форум „Грамотичните системи в синхрония и диахрония“. Организатори са: Югозападният университет „Неофит Рилски“ и Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, 17 октомври 2019 г.

Седми форум „Иновационни процеси в граматиката на съвременния български език“. Организатори са: Великотърновският университет „Св. св. Кирил и Методий“ и Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, 22 октомври 2020 г.

Осми форум „Предикация, предикати, предикативи“. Организатори са Софийският университет „Св. Климент Охридски“ и Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, 21 и 22 октомври 2021 г.

Девети форум „Учението за частите на речта – традиция и перспективи“. Организатори са Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ и Институтът за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, 21 и 22 октомври 2022 г.

Десетият форум „Феноменът устна реч“ събра учени от Института за български език „Проф. Любомир Андрейчин“ при Българската академия на науките, Шуменския университет „Епископ Константин Преславски“, Софийския университет „Св. Климент Охридски“, Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий“, Югозападния университет „Неофит Рилски“, Нов български университет и Университета по архитектура, строителството и геодезия.

Участваха и чуждестранни учени от Университета на Саарланд, Германия, Института по славянознание и Института за лингвистични изследвания при Руската академия на науките, Лундския университет, Швеция, Института за експериментална фонетика и речева патология, Сърбия.

Докладите са публикувани и в Ютюб канала на Института за български език „Написаното остава. Пиши правилно!“.

✉ Проф. д-р Светла Коева
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
при Българската академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България